

BOSNA: RAZOTKRIVANJE MUDŽAHEDINA

Author: Merdijana Sadović

Nova knjiga popunjava značajnu prazninu u onome što znamo o misterioznim borcima iz inostranstva. Većina boraca-mudžahedina koji su tokom bosanskog rata došli ovdje kako bi se borili na strani vladinih snaga nisu znali doslovce ništa o zemlji u kojoj su se zatekli.

„Zbijali su šale o tome kako u početku nisu znali da li je Bosna u Južnoj Americi, Severnoj Americi, Evropi ili Australiji“, kaže Ivan F. Kolman (Evan F. Kohlmann), stručnjak za terorizam i savetnik američke vlade i Federalnog istražnog biroa (FBI).

Ovaj podatak nalazi se u malo poznatoj knjizi „Al-Kaida u Bosni i Hercegovini: mit ili stvarnost“, koja o mudžahedinima i njihovoj ulozi u bosanskom ratu (1992-1995.) otkriva mnogo više od ijednog suđenja pred Haškim tribunalom na kojem se o njima govorilo, uključujući i proces protiv generala bosanske vojske Rasima Delića.

Urednik Radija Slobodna Evropa (RSE), Vlado Azinović, sakupio je u toj knjizi intervjuje koje je sa novinarima, političarima i agentima FBI-ja vodio sa ciljem da otkrije ko su bili mudžahedini i kako su došli u Bosnu – što je jedna od najvećih tajni proteklog rata.

Uloga mudžahedina bila je glavna tema procesa protiv Delića, koji je okončan prošle sedmice i čiji učesnici sad čekaju sudijsku odluku.

Deliću je suđeno zbog toga što nije sprečio ili kaznio zločine počinjene od strane odreda El Mudžahed, koji je tokom rata navodno bio potčinjen Trećem korpusu Armije Bosne i Hercegovine (ABiH). Pripadnici te jedinice navodno su – u periodu od 1993. do 1995. – vršili pokolje i zlostavljali desetine hrvatskih i srpskih zarobljenika.

Delićev slučaj, kao i oni koji su mu prethodili, odnosio se na stepen odgovornosti bosanske vojske za zločine koje su navodno počinili mudžahedini – ali su i nakon njega mnoga pitanja vezana za ovu grupu ostala otvorena.

KO SU BILI MUDŽAHEDINI?

Prema Azinovićevom objašnjenju, pokret mudžahedina koji se u Bosni obreo 1992. ponikao je iz kontingenta muslimanskih boraca iz inostranstva koji su se u desetogodišnjem ratu protiv sovjetske okupacije borili na strani avganistanskih snaga otpora.

„U pitanju su bili Arapi, uglavnom iz Egipta, Saudijske Arabije, Alžira i Jordana“, kazao je Kolman.

Za vreme rata (1979-1989.), Arapi i ostali Muslimani iz inostranstva borili su se u redovima avganistanskih mudžahedina, a podržavale su ih Sjedinjene Države i još neke sile, koje su ih i snabdevale oružjem i opremom.

Rat protiv Sovjeta privukao je više hiljada dobrovoljaca, uglavnom iz arapskih zemalja, koje su i same slale finansijsku pomoć. Istaknutu ulogu u svemu tome imala je Saudijska Arabija, a jedan od posrednika koji su saudijski novac dopremali dobrovoljcima u Avganistanu bio je i tada malo poznati Osama bin Laden.

Nakon što se sovjetska vojska naposljetku povukla, Šejh Abdulah Jusuf Azam (Sheikh Abdullah Yusuf Azzam) je – u svojstvu uticajnog lidera i vrbovnika „avganistanskih Arapa“ – oglasio kraj perioda dominacije političke volje super-sila.

Azinović u svojoj knjizi objašnjava da je pobjeda Avganistana bila shvaćena kao prva faza globalnog rata za uspostavljanje islamskih država – tj. međunarodnog džihada.

KAKO SU MUDŽAHEDINI DOSPELI U BOSNU?

Izbijanje bosanskog rata u proleće 1992. pokazalo se kao idealno za mnoge sledbenike Azamovih ideja – jer su, kako kaže Azinović, patnju tamošnjeg muslimanskog naroda iskoristili kao povod za to da dođu i ratuju.

„Bosna je počela da se događa u pravo vreme“, kaže Kolman, napominjući da je Azam, zajedno sa dvojicom svojih sinova, ubijen još 1989. u Pešavaru, u eksploziji automobila.

„Vođe pokreta su bile u šoku. Pakistanska vlada je odlučila da je džihad završen i da više ne želi strane mudžahedine kao borce u svojoj zemlji, tako da su ih 1993. oterali“, rekao je on.

Kolman je opisao i niz događaja iz 1992. i 1993., nakon kojih su se mudžahedini obreli u Bosni.

„Imali ste period u kojem mudžahedini iz faze nastanka u Avganistanu, a pod budnim okom Abdulaha Azama i Osame bin Ladena, prelaze u fazu kada će se uključiti u međunarodnu operaciju džihada, izvan granica Avganistana – o čemu je Bin Laden oduvek sanjao“, kaže Kolman.

„A prvo mesto gde su stigli bila je Bosna.“

Azinović tvrdi da sarajevskim vlastima u početku nije bilo jasno zbog čega su došli ti borci iz inostranstva. Obaveštajci i predstavnici vlasti u Bosni verovali su da su mudžahedini u Bosnu dovedeni protiv volje vlade u Sarajevu, a uz pomoć zapadnih tajnih službi.

Azinović navodi da su neki mudžahedini bili osumnjičeni da se bave obaveštajnim radom, dok se za druge mislilo kako pokušavaju da osnaže islamska osećanja i ideologiju na teritoriji koja je bila pod kontrolom Bošnjaka.

Bošnjački član državnog predsedništva, Haris Silajdžić – koji je u to vreme bio bosanski ministar inostranih poslova – kaže da su muslimanski borci došli nepozvani.

„Tih ljudi je bilo 600 do 700, i većina ih je došla sa časnim namerama da pomogne Bosni“, rekao je Silajdžić.

„Međutim, ovo treba biti potpuno jasno – niko ih nije pozvao, oni su došli sami.“

I Kolman, koji je istraživao dolazak avganistanskih veterana u Bosnu, kaže da postoji dokumentacija iz al-Kaide, kao i iz bosanskih tajnih službi, koja navodi na isti zaključak.

„Načelno, u početku su [mudžahedini] dolazili samostalno i nisu bili raspoređivani – svakako ne od strane nekoga iz Bosne“, kaže Kolman.

Naprotiv, njih je na akciju – po njegovim rečima – navelo međunarodno izveštavanje o bosanskom ratu.

„Videli su izveštaje stranih medija o situaciji u Bosni i poverovali da se tamo dešava genocid nad Muslimanima, što su shvatili kao razlog za novi džihad“, dodaje on.

Pa ipak, Azinović u svojoj knjizi zapaža da su međunarodne istrage koje su sprovedene posle rata potvrdile da su izvesni sarajevski zvaničnici, kao i neke humanitarne organizacije iz inostranstva, podržale dolazak mudžahedina.

Kolman se priseća kako se sa proticanjem rata međunarodna javnost okretala protiv Srba i sve više podržavala muslimansku stranu. U to vreme je na Srednjem Istoku i u Avganistanu započela regrutacija, a verski predstavnici i ostali vrbovnici su počeli da šalju pojedince da ratuju u Bosni.

„Istina je da nisu svi ti ljudi bili dovedeni uz znanje bosanske vlade“, kazao je on.

KOLIKO IH JE BILO?

Azinović kaže kako nije jasno koliko se muslimanskih dobrovoljaca iz inostranstva za vreme rata borilo na strani redovne bosanske vojske. On se poziva na lokalne procene, koje govore o otprilike 3,000 ljudi.

Prema navodima novinara sarajevskog nedeljnika Dani, Esada Hećimovića, ne postoje pouzdani podaci na osnovu kojih bismo stekli predstavu o tome koliko je zaista bilo mudžahedina.

Dokumenta pokazuju da je oko 400 boraca iz inostranstva u to vreme održavalo kontakte sa lokalnim vlastima, na primer u cilju dobijanja pasoša i ostalih ličnih dokumenata. Postoje i dokumenta sa spiskovima članova odreda El Mudžahed, formalne jedinice čiji status u okviru bosanske vojske ostaje sporan.

„Međutim, ova vrsta dokaza je nepouzdana, jer većina tih ljudi vojnim i civilnim vlastima nije otkrila svoj stvarni identitet. Stoga i ne znamo koliko ih je bilo, niti ko su oni“, kaže Hećimović.

No, dok je broj mudžahedina za vreme rata u Bosni još uvek pod velom tajne, po Kolmanu postoji tek neznatna sumnja u pogledu njihove uloge – da pomognu pri pružanju otpora početka superiornim vojnim snagama Srba.

„Srbi su imali veći broj vojnika, imali su bolju opremu, imali su i tehničku i, na izvestan način, propagandnu prednost“ rekao je on.

„Bosanskoj je vojsci bio potreban nekakav 'bauk', bio im je potreban neko ko bi silno zastrašio Srbe i Hrvate; bio im je potreban neko ko će Srbe i Hrvate naterati da preispitaju svoju želju da zauzmu određene delova Bosne.“

Po Kolmanovim rečima, mudžahedini su se na bojnopolju pokazali kao neustrašivi.

„Kad se sukobljavate sa snažnijom vojskom neophodni su vam tvrdokorni, dobro obučeni borci; momci koji se ne plaše da će poginuti u borbi; koji će trčati pravo na liniju neprijateljske vatre; koji će plesati po minskom polju – raditi ono što bosanski vojnici nikada ne rade“, kazao je on.

Pa ipak, po Silajdžićevim rečima, bosanskoj vojsci nije bilo neophodno pojačanje u ljudstvu kakvo su predstavljali mudžahedini.

„Nisu nam bili potrebni ljudi, trebalo nam je oružje. Ali su ti ljudi ipak došli, i očito je da su naškodili imidžu Bosne“, kazao je on.

Mudžahedini su, po Kolmanovim rečima, ubrzo došli na rđav glas. „Posle svega nekoliko dana ili nedelja sudelovanja u bosanskim sukobima, oni su zaista postali ozloglašeni. Nisu važili za velike konvencionalne borce, već za one koji su verovatno predodređeni da na bojnopolju počine ratne zločine.“

Kao dokaz njihove brutalnosti, Kolman je naveo primer kada su srpski vojnici – nakon što su za vreme rata ubili dvojicu muslimanskih boraca iz inostranstva – pronašli fotografiju mudžahedina koji drže nekoliko odrubljenih glava Srba.

„Oni uzimali te glave i stavljali ih u kutije kako bi se vratili s njima“, dodao je Kolman.

„U početku, nije to u tolikoj meri bio čak ni džihad, koliko ljudski safari.“

ODNOS IZMEĐU MUDŽAHEDINA I BOSANSKE VOJSKE

Na izvesnom broju suđenja u Hagu, uključujući i Delićevo, utvrđivano je u kojoj su meri muslimanski borci iz inostranstva – nakon osnivanja odreda El Mudžahed – bili potčinjeni bosanskoj vojnoj komandi. U optužnici protiv Delića navedeni su i neki zločini koji se pripisuju ovoj jedinici.

Neposredno po dolasku, mudžahedini-dobrovoljci izgleda nisu bili pod kontrolom bosanske vojske.

„Ti borci uglavnom nisu bili u sastavu zasebnih jedinica; borili su se na strani Bošnjaka, a u nekim slučajevima i na strani bosanskih vojnih jedinica“, tvrdi Kolman.

„Ali bi bilo nategnuto kazati da je tokom prve godine rata njima komandovao bilo ko iz bosanske vojske.“

Hećimović pak kaže da su borci iz inostranstva u početku osnivali logore u srednjoj Bosni, koristeći daleke planinske lokacije, udaljene od znatiželjnih pogleda: „Tek su u neko doba u aprilu 1993. zauzeli jednu zgradu u Zenici, gde su – nakon što su njihove oružane snage odatle oterale jedinice Hrvatskog vijeća obrane (HVO) – osnovali svoj glavni štab.“

Potkraj leta 1993., bosanska je vojska pokušala da uspostavi kontrolu nad mudžahedinima, čvršće ih integrišući u svoj sastav. Osnovani su odred El Mudžahed, mahom sačinjen od muslimanskih boraca iz inostranstva, koji je trebalo da bude pod direktnom komandom Trećeg korpusa bosanske vojske.

U slučaju Delić, pitanje o tome ko je faktički kontrolisao El Mudžahed ima presudnu važnost. Tužiocima ostaju pri tome da je mudžahedinima nadređen bio general, dok odbrana tvrdi da su oni izveštaje podnosili samo militantnim islamskim grupama iz inostranstva, poput al-Kaide.

Datum izricanja presude u ovom procesu još uvek nije utvrđen.

Merdijana Sadović je voditeljica programa IWPR-a za međunarodnu pravdu/MKSJ.

Vlado Azinović je urednik RSE-a i saradnik IWPR-a.

Location: [Middle East](#)
[Palestine](#)
[Israel](#)
[Syria](#)

Source URL: <https://iwpr.net/sr/global-voices/bosna-razotkrivanje-mudzahedina>